

Cultura Verbicioara în jumătatea vestică a Olteniei

Dr. Gheorghe Calotoiu
muzeulgorjului@gmail.com

Gabriel Crăciunescu, *Cultura Verbicioara în jumătatea vestică a Olteniei*, Bibliotheca Thracologica, Editura. MJM, Craiova, 2004, 237 pagini text, 25 pagini bibliografie și 114 planșe.

Cartea doctorului în arheologie Gabriel Crăciunescu reliefează stadiul cercetărilor și materialele arheologice publicate, descoperite specifice culturii Verbicioara.

Lucrarea monografică se compune din mai multe capitole: „Catalogul descoperirilor”, „Tipuri de așezări”, „Morminte”, „Conținutul culturii materiale”, „Perioadizare, răspândiri zonale”, „Cronologie”, „Economie”, „Atribuire etnică”, „Concluzii”.

Înaintea acestor capitole se află o prefață întocmită de prestigiosul cercetător Petre Roman și o introducere în care autorul își exprimă opiniile asupra formării și dezvoltării culturii Verbicioara în raport cu celelalte culturi din Bronzul mijlociu.

În subcapitolul „Istoricul cercetărilor” domnul G. Crăciunescu prezintă un scurt istoric al investigațiilor arheologice specifice acestei culturi prin nominalizarea celor care au cercetat cultura Verbicioara: D. Berciu, P. Roman, V. Boroneanț, Gh. I. Petre – Govora, Gh. Calotoiu, G. Crăciunescu, M. Nica, M. Vucmanovic, P. Popovic, C.S. Nicolaescu–Ploșor, Al. Vulpe ș.a.

Capitolul „Catalogul descoperirilor” cuprinde obiectivele arheologice din Oltenia, din vestul Munteniei, Bulgariei de NV și Serbiei de NE în număr de 156 situri. În stadiul actual al cercetărilor arheologice autorul prezintă tipuri de așezări după poziția ocupată în teren – în peșteri, pe înălțimi, pe promontorii, câmpie, în insule, etc. Pentru perioadele târzii sunt reliefate și câteva locuințe de tip cenușar.

În capitolul IV intitulat „Conținutul culturii materiale” domnul doctor în arheologie G. Crăciunescu prezintă obiectele ajunse în contemporaneitate și care au fost lucrate din os, corn, silex și piatră, metal, lut. Subcapitolul „Ceramica” cuprinde o largă prezentare a artefactelor din lut, descoperite în cultura Verbicioara. Ceramica este tipologizată pe faze și este bine realizată, la fel cu ornamentica fiecărei faze culturale.

Ceramica fazei I este bine reprezentată de materialele descoperite la Rogova, Locusteni – „Predești” și Cârcea – „Viaduct” (vase tronconice, vase bitronconice, vase cu corpul sferic, castroane, cești cu o toartă, cești cu două torți, căni, fructiere, capace). Ceramicii fazei a II-a, domnul Gabriel Crăciunescu îi atribuie mai puține materiale decât fazei întâi. Stațiunile cercetate sistematic pentru această perioadă, sunt mai puține, întâlnindu-se la Ostrobul Corbului și Dobra în jud. Mehedinți, Locusteni - „Predești”, Cârcea – „Viaduct”, Reșca – „Romula – Villa suburbana”, în jud. Dolj și Ocnele Mari – „Ștrand” în jud. Vâlcea. La sud de Dunăre, acestei faze îi aparțin materialele arheologice de la Mala Vrbica. Cercetătorul G. Crăciunescu precizează că se păstrează unele elemente care sunt caracteristice primei faze „decorul format din câte două incizii” sau se înregistrează o dispariție treptată „a brâurilor late și simple, situate în zona mediană a vaselor ...locul acestora, pe maxima bombare, este luat de torți”.

Ceramica fazei a III-a este prezentată de autor în limita materialelor și datelor avute la dispoziție înaintea impactului cu triburile proto-Gârla Mare venite de-a lungul Dunării în sudul Olteniei. Domnul G. Crăciunescu menționează faptul că prin

publicarea materialului din faza a III-a de la Ostrovul Corbului se va face o cunoaștere mai exactă a acestei faze. Materialul arheologic avut la dispoziție de G. Crăciunescu cuprinde cercetările arheologice de la Verbicioara, Curmătura – „Măgura”, Cârcea – „Hanuri” și Bârca. Decorul acestei faze păstrează și dezvoltă motive ornamentale întâlnite anterior. Se mai găsesc pastile aplicate pe diverse părți ale vaselor, dar se poate sesiza transformarea acestora în prelungiri conice, triunghiulare sau cilindrice. Romburile își continuă existența și în această fază, dar nu în aceeași măsură ca și triunghiurile.

Faza a IV-a a culturii Verbicioara, așa cum relevă dl. G. Crăciunescu este mai bine reprezentată datorită cercetărilor ample și numeroase efectuate pe șantierele arheologice de la Vlădești, Verbița, Cârcea, Orevița Mare, Reșca, Govora, Vierșani – Jupânești ș.a. Autorul cărții dl. G. Crăciunescu face o prezentare amplă a formelor și ornamentelor fazei a treia cu elemente ce se continuă din faza a III-a și cu cele adăugate ca urmare a influențelor venite din afară respectiv Wietenberg, Gârla Mare, Tei. În această fază cultura Verbicioara atinge apogeul dezvoltării sale. În special prin influențele din nord de la cultura Wietenberg, dar și din sud pe culoarul Vardar – Morava, însă și prin intermediul culturii Gârla Mare se diversifică motivistica și formele ceramice ale culturii Verbicioara, precum și tehnica de decorare a acesteia.

Faza a V-a a culturii Verbicioara cuprinde ceramica descoperită în stațiunile de la Verbicioara, Verbița, Orodol, Secu, Gubaucea, Sălcuța și Cernele, în jud. Dolj; Malovăț și Orevița Mare în jud. Mehedinți; Vlădești, Govora – Sat – „Huidu I” și Căzănești – „Săveasca” în jud. Vâlcea. În cazul ceștilor din această fază au corpul pătrat și decorat cu caneluri. Canelura apare la Oprișor pe corpul ceștilor dar și la Orevița Mare.

Autorul cărții doctorul în arheologie G. Crăciunescu precizează că faza a V-a a culturii Verbicioara este cuprinsă între materialele fazei a IV-a și cele ale grupei Bistreț – Ișalnița.

Capitolul referitor la periodizarea și răspândirea zonală au dus la concluzia că locul de formare al culturii Verbicioara este reprezentat de o zonă care se întinde din estul Porților de Fier până în vestul Munteniei și de la Carpații Meridionali până în sud estul Serbiei și nord-vestul Bulgariei.

G. Crăciunescu consideră că dezvoltarea culturii Verbicioara se realizează pe parcursul a cinci faze, dar cu menționarea că faza a V-a, unde materialul uneori este sărac și nu oferă argumente pentru divizarea acestei faze finale. De aceea autorul opinează că numai este oportună împărțirea acestei ultime faze în două subfaze: Va și Vb.

Autorul cărții arată că harta descoperirilor Verbicioara ne ilustrează faptul că întreaga Oltenie a fost locuită în mod uniform de purtătorii acestei culturi.

Capitolul VI cuprinde cronologia epocii bronzului și implicit a culturii Verbicioara. Cercetătorul G. Crăciunescu prezintă sistemele cronologice ale lui P. Reinecke, I. Nestor, D. Berciu, Al. Vulpe, M. Petrescu-Dîmbovița, S. Morintz, N. Boroffka, I. Panaiotov, N. Tasic.

Capitolul al șaptelea intitulat „Economia”, în care autorul face referiri la cercetările osteologice din stațiunile arheologice și multe date ce cuprind cultivarea plantelor, meșteșuguri casnice, prelucrarea metalelor, pentru unelte și podoabe.

Cercetătorul G. Crăciunescu consideră că în comunitățile Verbicioara una din ocupațiile de bază era agricultura (descoperirea rășnițelor de piatră), cultura cerealelor (unelte de lucrat pământul săpăligi, unelte de recoltat *krummesere* etc.). Creșterea animalelor este ilustrată prin studiul faunistic de la Rogova. Torsul și țesutul erau ocupații indispensabile în această perioadă (descoperirea de fusaiole, greutăți de lut de formă piramidală), topoare cu gaura de înmănușare transversală. Pentru fazele

târzii ale culturii Verbicioara obiectele de bronz sunt mai numeroase. G. Crăciunescu prezintă descoperirile de „culturi” de la Poroina Mare, Hălânga, Moțăței, Vierșani-Jupânești, depozitele mai mici de bronzuri de la Mileni (Bistret), și Socu (Gorj), depozitul de bronzuri de la Drăguțești (Gorj), tiparele de turnat culturi de la Logrești – Moșteni (Gorj). Acestea sunt „culturi” lucrate în BzD și continuă să fie folosite la începutul epocii fierului.

În capitolul VIII „Atribuirea etnică” G. Crăciunescu consideră că în bronzul mijlociu Oltenia și zonele limitrofe erau locuite de o populație tracică la care se întâlnește o cultură cu trăsături unitare, în special după ce va primi și va asimila aporturi culturale sudice.

În subcapitolul „Concluzii” autorul ne prezintă sintetic toate fazele acestei culturi puse în discuție. G. Crăciunescu apreciază în mod justificat că în faza IV- a se atinge apogeul dezvoltării acestei culturi. Autorul cărții urmărind cu mare atenție motivele decorative, forma vaselor, observând că întreg conținutul acestei culturi se transformă lent de la o fază la alta, dar este vorba de o singură cultură. Perioada mare de timp în care își desfășoară existența această cultură face ca pe parcursul dezvoltării sale să asimileze elemente noi, dar care nu schimbă structura sa de bază.

G. Crăciunescu prezintă un rezumat în limba franceză al cărții sale referitoare la cultura Verbicioara în jumătatea vestică a Olteniei. Bibliografia studiului numără peste 200 de autori cu lucrări citate și cuprinde 114 planșe ilustrative.

Cartea domnului Gabriel Crăciunescu este utilă în primul rând cercetătorilor în domeniu, dar în același timp este accesibilă profesorilor de istorie, studenților și publicului care iubește istoria veche a României.